

EAZA 2001

Praha, 18.9.-22.9.2001

Oproti mne stál vysoký elegantný pán, tak okolo štyridsiatky. Zaujal ma menom na svojej visačke. Stálo tam čierne na bielom – Stephan Hering Hagenbeck, Hamburg. Ihneď mi preblyso mysľou, že to musí byť niektorý z mnohopočetného rodinného klanu potomkov slávneho Karla Hagenbecka, zakladateľa novodobej koncepcie zoologických záhrad a zoologickej záhrady v Stellingen pri Hamburgu. Slávne meno mi dokazovalo, že som sa ocitol v spoločnosti tzv. „Zoo People“, ľuďí zo zoologických záhrad, zvláštnej odrody nadšencov rôznych profesií a oborov, spojených jedným jediným – úprimným vzťahom k svojim chovancom – zvieratám.

V dňoch 18. až 23. septembra 2001 sa hlavné mesto Českej republiky, menovite pražská zoologická záhrada, stala dočasným centrom európskych zoologických záhrad. Zišli sa tu delegáti 18. ročníka celoeurópskej konferencie EAZA (Európskej asociácie zoologických záhrad a akvárií). Zoo Praha nebola hosťiteľom konferencie náhodne, v tomto roku totiž oslavuje jubilejné 70. narodeniny. Od nás mali na konferencii zastúpenie dve členské záhrady: Bojnice (3) a Bratislava (1). Stretlo sa tu 431 delegátov, čo bol doteraz rekordný počet. Silné zastúpenie mali domáce české záhrady, najpočetnejšie boli výpravy z Veľkej Británie, Holandska, Nemecka, Francúzska, no boli tu aj zástupcovia z Arabských Emirátov, Izraela, Kazachstanu, či dokonca Austrálie.

Úvodné plenárne zasadnutie otvoril zdravicom riaditeľ pražskej zoo Petr Fejk, po ňom privítal účastníkov konferencie zástupca Svetovej Asociácie Zoo a Akvárií (WAZA) Ed Mc Allister z Adelaide v Austrálii. Zastupoval Austral-ázijskú asociáciu zoo, okrem iného oznámil, že táto asociácia bude mať budúci rok svoju prvú konferenciu v Singapure. Úvodný prejav konferencie mal prezident EAZA Miklós Persányi, riaditeľ budapeštianskej zoo. Bol veľmi aktuálny, pretože reflektoval na nedávne tragické udalosti v USA, ktoré zapríčinili neúčast' niektorých amerických kolegov. Inicialoval návrh na zaslanie solidárneho listu partnerskej asociácii amerických zoo (AZA). Vo svojom príspevku zdôraznil, že jedinou a hlavnou náplňou zoo 21. storočia je ich ochranárska činnosť. Pripomenul, že mnohé záhrady stále nevykonávajú ochranárske aktivity a neparticipujú na chovných programoch. V ďalších rokoch sa asi 260 inštitúcií združených v EAZA musí viac sústrediť na plánovanie kolekcí a väčší podiel a podporu v ochranárskych projektoch. Tiež vyjadril potrebu zamerania sa aj na ohrozené druhy európskej fauny. Bert de Boer apeloval na etický kódex a pripomenul skutočnosť, že nie všetky členské záhrady správne pochopili ciele a poslanie EEP (Európskych chovných programov), ba v niektorých prípadoch došlo aj k nedorozumeniam a vystúpeniu záhrad z EEP. Koen Brouwer, poverený vedením výkonného úradu EAZA, referoval o doterajšej činnosti asociácie, okrem stále sa zväčšujúceho zoznamu druhov v EEP, formulovania etického kódexu EAZA, patrilo k hlavným aktivitám vydanie ročenky EEP a prehĺbenie spolupráce aparátu EAZA s vládnymi aj nevládnymi organizáciami. Uplynulý rok označil ako krízový, najmä v dôsledku slintačky a krívačky. EAZA v čase krízy lobovala v EÚ, aby medzinárodná výmena zvierat mohla naďalej medzi zoo fungovať. EÚ reagovala pozitívne, hoci k implementácii do legislatívy dochádzalo len veľmi pozvoľna. EAZA má zastúpenie v ďalších organizáciách (European Group of Animal Welfare, EU Zoos Directive, CITES Animal Committee). K publikačným aktivitám asociácie patrí vydávanie ročenky EAZA, jej verzia na CD rome, TAG Survey (prehľady skupín taxonomických poradcov), časopis EAZA News a nová séria služieb na webstránke EAZA. Za posledný rok sa nebývale zvýšil záujem o členstvo, z 58 nových záujemcov bolo prijatých a prísnejším evaluačným kritériám vyhovelo iba 18 zoologických záhrad.

Bart Hiddinga informoval prítomných o vyhlásení nových druhov EEP. Kritické slová padli na adresu nečlenov EAZA participujúcich na EEP programoch, pretože mnohokrát sa tieto inštitúcie zachovávajú nezodpovedne a nespoľahlivo. Koen Brouwer namiesto americkej kolegyne Nate Flesness z centrálnej ISIS – Medzinárodný systém evidencie druhov – podal najnovšie informácie o nových zabezpečovacích systémoch, 70-tich nových členoch a v neposlednom rade zdôraznil potrebu evidencie chovaných zvierat. Dodnes registruje ISIS 581 členských záhrad celého sveta, v evidencii ktorých je zachytených 300,000 zvierat. Corinne Bos, predsedníčka kampane EAZA vyhlásenej pre minulý rok – Bushmeat – referovala o výsledkoch tejto akcie. Pre informáciu „bushmeat“ znamená v preklade „mäso z pralesa“. Nie z buša ako by sa na prvý pohľad zdalo. V západnej Afrike miestni obyvatelia označujú prales

paradoxným názvom "bush". Ide o krízový problém týkajúci sa zvýšenej exploatácie všetkých druhov primátov v afrických pralesoch za účelom získania mäsa pre konzumáciu. V posledných rokoch došlo k enormnému zvýšeniu zabíjania primátov, aj ľudoopov. Dokumentárny snímok známeho Karla Ammana, ktorí zhliadli účastníci konferencie, priniesol deprimujúce zábery zabíjania goríl, celých ich rodín, aj s mláďatami, ich následného rozštvrtovania a opekania. Aby sa zabránilo komerčnému lovu, iniciovala EAZA kampaň, na ktorej sa zúčastnilo 170 členských záhrad (70%). Podarilo sa nazbierať sumu 100000 Euro a od návštevníkov zoo získať 1,5 milióna podpisov. Do akcie boli zapojené aj osobnosti svetového významu, ako Jane Goodallová, Richard Leakey a Karl Amman. Výsledným efektom bolo zlepšenie imidžu európskych zoo, informovanie verejnosti a priame príspevanie k tomuto akútnemu problému. Celkovo bola akcia hodnotená ako veľmi úspešná, výsledky boli v novembri predložené pred Európsky parlament. Na okraj treba spomenúť, že aj v našich dvoch členských zoo prebehla akcia s pochopením a podporou verejnosti.

Povzbudená minuloročným úspechom s kampaňou Bushmeat, vyhlásila EAZA novú kampaň na tento rok: EAZA Rainforest Campaign 2001-2002 - venovanú atlantickým dažďovým lesom v Brazílii. Podrobnosti o kampani v osobitnom článku. Ďalšie príspevky delegátov sa týkali plánovania kolekcii v zoo a jeho medzinárodnému prepojeniu, výžive zvierat a informácii o novo vytvorenom Európskom centre pre zoo výživu.

Program konferencie pokračoval v nasledovných dňoch paralelnými sériami zasadnutí TAG-ov tj. skupín taxonomických poradcov. Účastníci sa podľa záujmových skupín premiestňovali z jedného rokovania na druhé. Niekedy bolo problémom vybrať si zasadnutie, pretože mnohokrát v jednom čase kolidovalo viacero pre našu záhradu dôležitých zasadnutí. Napokon, po štyroch dňoch sedenia v komisiách, od rána do neskorých večerných hodín, sme získali mnoho inšpiratívnych impulzov pre prácu v našej zoo, dozvedeli sa aktuálne informácie týkajúce sa jednotlivých ohrozených taxónov a ich európskeho chovu. Ed Mc Allister, člen výboru WAZA, prízvukoval, že jedine zodpovedný manažment chovov a ochranárske poslanie zoo, by mali byť hlavnými prioritami v stratégii činnosti svetových zoo. Mnohých systematických skupín živočíchov sa citelne dotkli výrazné zmeny v taxonómii druhov, v niektorých skupinách pribudli nové druhy (najmä v rade primátov). Pozitívom je fakt, že počet projektov s účasťou zoo na *in situ* ochranárskych akciách narastá. Taktiež sa zvyšujú stavy niektorých kaptívnych (rozumej chovaných v starostlivosti človeka) populácií, stále u mnohých druhov pretrváva problém s nadbytočnými počtami samcov v chovných skupinách a problémy s ich umiestnením. Diskutovalo sa aj o páľčivom probléme využívania eutanázie a jej načasovania pri riadení chovov. Je to kontroverzia našej sentimentality a racionálneho riadenia chovu, vychádzajúceho zo skutočnej reality. Douglas Richardson z rímskej zoo jednoznačne prehlásil, že je absolútne presvedčený o potrebnosti eutanázie. Položil si otázku: "Musíme čakať dovtedy, kým zviera začne trpieť?" Napríklad veľká časť mačkovitých šeliem je postihnutá vážnymi ochoreniami obličiek a je odsúdená dožívať v bolestiach. Podobne medvede často trpia vo vyššom veku patologickými prejavmi na kostre.

K zaujímavým odborným príspevkom na konferencii patril referát brazílskeho ekológa dr. Claudia Valladaresa Padua, ktorý popisoval činnosť projektov na ochranu ohrozených populácií endemického primáta – levíka čierneho (*Leontopithecus chrysopygus*) v oblasti Morro da Diabo a Sao Paulo v Brazílii. V prírode prežíva posledných 800 jedincov, v zoo sa nachádza 126 exemplárov. Hlavným problémom je fragmentácia atlantických lesov, ktorú sa snažia riešiť vytváraním koridorov a ostrovčekov vegetácie. Parížska zoo vypracovala pod vedením dr. Gauthiérovej projekt vytvorenia novej lesnej rezervácie na Madagaskare, v ktorej žije vzácny poddruh lemura sifaku tmavohlavého (*Propithecus verreauxii coronatus*). V tomto prípade ide o ukážku priamej účasti zoologickej záhrady na *in situ* projekte. Podobne rozvíja projekt Zoo Mulhouse v Benine, kde sa zameriavajú na štúdium málo známeho mačiaka červenobruchého (*Cercopithecus erythrogaster erythrogaster*). Klasickou už dlhoročnou účasťou na reintrodukovaní levíkov zlatých (*Leontopithecus rosalia*) do rezervácie Poco das Antas je známa National Zoo Washington, D.C., podobne sa z európskych zoo navracajú do svojej domoviny v Mongolsku kone Przewalského (*Equus przewalskii*). Londýnska zoo sa podieľa na viacerých projektoch záchrany tigra na Sumatre, v Indii a v Rusku. Z našich zoo sa na *in situ* ochranárskych projektoch zúčastňovala Zoo Bratislava s projektom reštitúcie oryxov šabl'orohých v Tunisku a Zoo Bojnice v projekte Lynx pri reštitúcii našich rysov do francúzskych Vogéz.

Záverečným bodom nášho programu bola návšteva jubilujúcej pražskej zoo. Tá sa na to patrične pripravila a s príležitosťou svojich 70. narodenín otvorila hneď niekoľko nových pavilónov. Tvár pražskej

zoologickej záhrady sa mení doslova zo dňa na deň. Stále sa vynovujúca zoo predstavila verejnosti predovšetkým dva hlavné nové objekty. Prvým z nich je nový moderný pavilón goríl s kapacitou pre väčšiu skupinu zvierat, poňatý v modernom štýle, s možnosťou prehliadky v esteticky príjemných vnútorných, ako aj vonkajších výbehoch. Druhou novinkou bol Africký dom, ktorý pozostáva z pôsobivého pavilónu s veľkými vonkajšími výbehmi. Vnútri domu si návštevník môže prezrieť skupinu žiráf cez veľkú sklenenú bariéru, takisto tu nájde vzácne hrabáče a diviaky štetinaté. Výhliadkový drevený most vedie z pavilónu ponad priestranné trávnaté výbehy s antilopami, pštrosmi a viacerými vtákmi. K novinkám patrí aj nový výbeh pre lemury vari, makaky magoty a jelene wapiti. A to som ešte nespomenul stavbu najväčšieho projektu v histórii zoologických záhrad v Čechách – budovanie nového pavilónu tropického dažďového lesa - Indonézia. Za posledné roky vymizli z veľkej časti staré nevkusné kovové ohrady a mreže, nahradili ich estetické priekopy a sklenené bariéry. Podobný trend zaznamenali mnohé ďalšie záhrady v Čechách. Záverom mi nedá neodcitovať vetu z úvodného článku 28. čísla časopisu Gazella, kde na strane 5 sa okrem iného píše: *„Jedine moderné expozície môžu motivovať a vychovávať návštevníkov k úcte a obdivu k živým tvorom“*. Nám, účastníkom zo slovenských zoologických záhrad, nezostalo nič iné ako ticho a úprimne závidieť tieto výrazné a progresívne zmeny v tvári českých zoo. Želal by som si, aby aj slovenskí návštevníci zoologických záhrad, najmä detskí návštevníci, predstavitelia budúcej generácie, mohli zažiť takéto bezprostredné zážitky s pozorovaním zvierat aj v našich zoologických záhradách, pestovali by si tak skutočný a pozitívny vzťah k živým tvorom.

Dr. Peter Lupták
Zoo Bojnice